

ถว้ยแถน แอ่นฟ้อน : สักการะธรรมเนียมการฟ้อน
บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อชาวอีสาน
Tuaitan an-fon : Tradition dance Sacred Sacrifice
In the belief of the E-san people

ศรวาดิ ภูชมศรี¹

Sarawadee Phuchomsri

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรวิชาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์)
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การฟ้อนเพื่อใช้ในการถวายเป็นเครื่องสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น เป็นการนำเอาความสวยงามที่แฝงไปด้วยความอ่อนช้อยของท่ารำ โดยได้นำเสนอถึงการแสดงการนอบน้อมถ่อมตนและให้ความเคารพสูงสุดต่อสิ่งที่สักการะ โดยมองตามหลักการทางนาฏศิลป์นั้นสามารถวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ทางสังคมได้ว่า วัฒนธรรมการฟ้อนเพื่อถวายสักการะหรือการแสดงความเคารพเป็นอีกหนึ่งธรรมเนียมปฏิบัติซึ่งนำมาช่วยในการจัดการกลุ่มคนหรือรวมกลุ่มคนให้เป็นหนึ่งเดียว โดยนำนาฏศิลป์มาเป็นตัวเชื่อมระหว่างความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความสามัคคีของประชาชนในพื้นที่ ดังที่จะเห็นได้ว่าทั้งในรูปแบบสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนทั่วไปให้ความเคารพนับถือนั้นจะมีการถวายสักการะด้วยการฟ้อนรำเสมอตามแนวคิดความเชื่อของชาวอีสาน

คำสำคัญ : ถวายแด่น, แอ่นฟ้อน

Abstract

The sacrifice for the sacred offerings. The beauty of the dancers. It offers humble performances. Humble and respectful of worship. By looking at the principles of dance can analyze the social presence. A tribute to worship or homage is another tradition that helps to organize people or to group people into a single dance. It is a link between faith in the sacred and the unity of the people in the area. To see that in the form of sacred in Buddhism or sacred things that people respect. There will always be sacrifices by dancing according to the belief of the people of Isaan.

Keyword : Tuaitan, an-fon

บทนำ

การฟ้อน หรือการฟ้อนรำ หมายถึง การเลียนแบบและการแสดงออกของมนุษย์ ที่มีการพัฒนาไปสู่ศิลปะขั้นพื้นฐาน นับตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์การฟ้อนรำของมนุษย์ทุกชนชาติ มักจะมีวิวัฒนาการไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือเริ่มจากการฟ้อนรำที่เกี่ยวกับกิจกรรมและประสบการณ์ของชาวบ้าน ซึ่งเรียกว่าฟ้อนพื้นเมือง โดยอาจจะเกิดขึ้นมาจากกิจกรรมการเพาะปลูก หรือกิจกรรมในงานประเพณีต่างๆ เมื่อมีการสั่งสมและพัฒนามากขึ้น ท่าฟ้อนรำที่หลากหลายก็เกิดมีแบบแผนและท่วงท่าที่ชัดเจน โดยท่วงท่าเหล่านี้จะถูกพัฒนาจนกลายมาเป็นเอกลักษณ์ในทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม สภาพสังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ (พิมพ์ทอง ภูมิโสภา, 2533)

การฟ้อนรำที่ปรากฏในศาสนาและพิธีกรรมนั้น นับได้ว่าเป็นจุดสูงสุดของการฟ้อนรำหรือนาฏศิลป์ ด้วยเพราะการฟ้อนรำได้รับการถูกยกขึ้นให้เป็นเครื่องมือสื่อสารและเป็นดังเครื่องสักการะมงคลที่เทพเจ้าชั้นขมยินดี (กิ่งแก้ว อัทธากร, 2520) ทั้งยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ และควบคุมสังคมให้มีความเป็นปึกติสุข การฟ้อนรำในศาสนาและพิธีกรรมนี้จึงได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากระบบสังคมทั้งในด้านบุคคล วัตถุ และองค์ประกอบในการร่ายรำเพื่อให้พิธีกรรมมีความสมบูรณ์และศักดิ์สิทธิ์ เรียกการฟ้อนรำแบบนี้ว่าเป็น การฟ้อนบวงสรวง

การฟ้อนบวงสรวง คือการฟ้อนรำในพิธีกรรม หรือเพื่อการสักการะสังเวญ จุดประสงค์ของการบวงสรวงมีมากมายหลายข้อ ซึ่งก็แล้วแต่ความเชื่อและศรัทธา เช่น การฟ้อนบวงสรวงในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งเป็นต้นเค้าของการฟ้อนบวงสรวงที่สำคัญ เนื่องจากความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ฮินดูนั้นในคัมภีร์พระเวท ได้กล่าวถึงการฟ้อนไว้หลายครั้ง เช่น การยกย่องพระศิวะในการเป็นราชาแห่งการฟ้อนรำ คือ ศิวะนาฏราช เป็นต้น โดยการฟ้อนรำนั้นยังสามารถใช้เป็นเครื่องล่อหลอกมาร หรืออสูรให้หลงใหล และถูกฝ่ายเทวะการาบไปในที่สุด (Geertz Clifford, 1973) เหตุนี้ การฟ้อนบวงสรวงจึงสามารถใช้เพื่อการขับไล่สิ่งอัปมงคลได้ในอีกนัยยะหนึ่ง

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นภูมิภาคที่มีความเก่าแก่ สืบค้นย้อนจากหลักฐานโบราณคดีไปได้มากกว่า 3,500-5,000 ปี ดังเช่นหลักฐานจากบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ณ บริเวณแห่งนี้ ได้พบหลักฐานความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการสักการะบูชาอันเกิดจากระบบวิถีชีวิตของชาวอีสานที่มักจะทำให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมในทุกโอกาส แม้ในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏอยู่ เช่น การถวายเครื่องบูชาผีตาแฮกก่อนการเข้าสู่ฤดูกาลทำนา การฟ้อนถวายมือในงานวันไหว้ครูหมอลำ การฟ้อนบวงสรวงในการตั้งศาลเจ้าที่ การร้องรำในพิธีเลี้ยงผีปู่ตาประจำหมู่บ้านเพื่อเสี่ยงทายความเป็นอยู่ทั่วไปของชาวบ้านในหมู่บ้าน รวมถึงการกล่าวถึงผลผลิตทางการเกษตรในปีนั้นๆ ว่าจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่ เป็นต้น (Miller, E., & Cohen, J., 2001) การประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนเกิดจากความเชื่อและศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะสามารถลดบันดาลให้ตนเองและครอบครัวประสบแต่ความสุขและหากไม่ประกอบพิธีกรรมการบวงสรวงเหล่านี้แล้วครอบครัว และสังคมอาจจะได้รับผลร้ายอันเนื่องมาจากความไม่พึงพอใจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเหล่านั้นได้

ในอดีตกาล บริเวณพื้นที่แห่งนี้มีความเคารพนับถือและมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ เป็นหลัก นั่นคือความเชื่อในเรื่องผี ซึ่งผิวนั้นก็มีการแบ่งชั้นเป็นหลายระดับ และมีบทบาทหน้าที่ ที่แตกต่างกันออกไป หากเป็นผีธรรมดา หรือเป็นผีทั่วไปนั้น ก็มักเป็นวิญญาณชั้นต่ำหรือเป็นวิญญาณฝ่ายร้าย และหากเป็นวิญญาณฝ่ายดี ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์สูงส่งกว่า ก็จะมีวิญญาณเหล่านั้นว่าเป็นผีแสน หรือผีฟ้า ซึ่งหมายถึงผีที่มีอำนาจยิ่งใหญ่ที่สุดในสรวงสวรรค์ (สุวิทย์ วิษิต, 2553)ความเชื่อเรื่องผีแสนนี้มีความเป็นมาสืบเนื่องยาวนานมาหลายพันปี ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะมีความร่วมสมัยเดียวกันกับหลักฐานในทางโบราณคดีที่ขุดค้นพบขวานสัมฤทธิ์ ในเมืองทองซอน ประเทศเวียดนามที่มีภาพคนเป่าแคนและเต้นรำบวงสรวงในพิธีกรรม

การฟ้อนบวงสรวงเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อเรื่องแสนนั้น ในบริเวณภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีหลักฐานปรากฏอยู่ในท่าฟ้อนท่าหนึ่ง เรียกว่าท่า ถวายแสน ซึ่งคำว่า ถวาย หมายถึงการถวาย ท่าถวายแสน

มีลักษณะของการยกฝ่ามือซ้าย ในลักษณะของการแบออก นิ้วทั้ง 5 เรียงชิดติดกัน และเขยิบขึ้นสูงในลักษณะ 45 องศา มือขวาจับม้วนส่งหลัง ฝ่ามือซ้ายกำเท้าซ้ายและย่อตัวลงเล็กน้อย ส่วนฝ่ามือหุ้มนั้น นัยย่อทับสัน แต่ลักษณะอาการของมือนั้นเหมือนกัน เพียงแต่ฝ่ามือหุ้มนั้นมีระดับมือต่ำกว่าฝ่ามือซ้ายเล็กน้อย เรียกลักษณะท่าพ่อนนี้ว่าเป็นท่า ถวยแถม ซึ่งการยกมือขึ้นสูงเช่นนี้นั้นเรียกได้ว่าเป็นการ ถวยมือ ซึ่งในปัจจุบันได้รวมเอาความหมายของคำว่าถวยมือนี้ให้มีความหมายรวมถึงการพ่อนรำเพื่อการบวงสรวงทุกประเภท โดยเป็นไปในลักษณะของการถวยมือการพ่อนรำเพื่อการบวงสรวง ในปัจจุบันท่าถวยแถมนี้ปรากฏอยู่ในชุดการพ่อนเพื่อการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มากมาย เช่น พ่อนเรณูภูไท และพ่อนศรีโคตรบูรณ เพื่อการสักการะองค์พระธาตุพนม การพ่อน เจิงบังไฟ เพื่อการสักการะदेवองค์พระยาแถม เป็นต้น เหตุนี้ นิยามของคำว่าถวยแถม นอกเหนือไปจากการใช้เป็นชื่อเรียกในท่าพ่อนเพื่อการถวยมือแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วแล้ว ก็ยังใช้เป็นชื่อนามของการพ่อนบวงสรวง หรือการระบำรำพ่อนเพื่อการบวงสรวงสักการะทุกประเภท และยังรวมถึงการจัดองค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดการพ่อนรำเพื่อการบวงสรวง จึงอาจเรียกได้ว่าการถวยแถมนั้น ก็คือธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมในการพ่อนบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวอีสานนั่นเอง โดยท่วงท่าของการเคลื่อนไหวและอากัปกิริยาที่ใช้ประกอบนั้นเรียกว่าเป็นการ พ่อน โดยเฉพาะการพ่อนที่เน้นความสวยงามและบรรจงประณีต มีการกริยารายและมืวงวาดพ่อนที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งชาวอีสานมักที่จะใช้คำว่า พ่อน แอ่น หรือแอ่นพ่อน สำหรับใช้เรียกการพ่อนในลักษณะที่มีความสวยงามสูงสุด และแสดงถึงทักษะในการพ่อนรำที่สูงส่งของผู้ปฏิบัติ เหตุนี้ จึงมักพบการพ่อนแอ่น หรือแอ่นพ่อนนี้ในการรำบวงสรวงซึ่งหมายรวมถึงการพ่อนรำบวงสรวงในแบบที่มีเอกลักษณ์ในภาคอีสานนี้ทั้งหมด

สภาพสังคมเมืองและเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ส่วนราชการเล็งเห็นความสำคัญของการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการนำเสนอรากเหง้าทางวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดของตนออกมา เพื่อให้เป็นที่ดึงดูดและน่าสนใจของบุคคลทั่วไปในฐานะนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่า

สนใจ แต่ยังคงขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมที่เน้นความเป็นดั้งเดิม เอาไว้ ทั้งนี้เพื่อรักษากลิ่นอายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยอาศัยการนำเสนอทั้งในรูปแบบการแสดงและคำบรรยาย เช่น การตั้งขบวนพ็อนรำต่างๆ การสร้างรูปจำลองต่างๆ เป็นต้น การพ็อนบวงสรวงที่ถูกสรรสร้างโดยรัฐและความปรารถนาของประชาชนได้กลายมาเป็น “ธรรมเนียมปฏิบัติ” ที่หลายจังหวัดเขตพื้นที่ได้ร่วมทรงร่วมใจที่จะคิดค้น ก่อร่าง สร้างรูปแบบของการพ็อนรำที่สามารถใช้เพื่อการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนในจังหวัดและเขตพื้นที่นั้นจะต้องทำเป็นประจำทุกปี ดังที่มีให้เห็นชัดในปัจจุบัน และเป็นภาพที่สวยงาม สะท้อนถึงความสามัคคี การรวมใจของคนในพื้นที่ความสวยงามทางวัฒนธรรม แต่มีสิ่งที่น่าสนใจในการสร้างธรรมเนียมปฏิบัติของการพ็อนรำ หรือการ ถวายแด่นในยุคนสมัยใหม่นี้ ก็คือการนำเสนอความน่าสนใจทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การถวายความสักการะ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการพ็อนรำที่มีความแตกต่างกันไปตามความเชื่อ และอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมประเพณีที่มีความแตกต่างกันภายใต้คำว่า ศรัทธา เฉกเช่นเดียวกัน โดยการพ็อนรำหรือการถวายแด่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานนั้น มีปรากฏมากมายหลายพื้นที่ ทว่า พื้นที่ที่ทรงอิทธิพลและเป็นจุดเด่น อันนับเป็นอัตลักษณ์สำคัญของท้องถิ่นที่นั่น มีปรากฏดังนี้

1. การพ็อนบวงสรวงพระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมราชวรมหาวิหาร
2. การพ็อนบวงสรวงสักการะอนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ฯ จังหวัดอุดรธานี
3. การพ็อนบวงสรวงหลวงพ่อบุญเหลือ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย
4. การพ็อนบวงสรวงศาลหลักเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
5. บวงสรวงฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

พื้นที่ดังกล่าวนี้ นับเป็นการรวมตัวกันของมหามวลชนและมีหน่วยงานทางภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม โดยในบางพื้นที่มีประชาชนมาร่วมพ็อนบวงสรวงหรือถวายแด่นต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้มากกว่า 50,000-100,000 คน ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ทางนาฏศิลป์ยุคใหม่ที่จะเป็นที่จะต้องศึกษาเข้าใจ ในการอธิบายถึง

กระบวนการนิยมของการฟ้อนเพื่อการถวายแด่และกระบวนการของการแอ่นฟ้อนในปรากฏการณ์ทางสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานในครั้งนี้ให้ได้ในที่สุดโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์วิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมการฟ้อนเพื่อถวายสักการะหรือการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และทำความเข้าใจถึงมูลเหตุแห่งการนำนาฏศิลป์มาเป็นตัวเชื่อมระหว่างความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความสามัคคีของประชาชนในพื้นที่ที่มีการถวายสักการะด้วยการฟ้อนรำเสนอตามแนวคิดความเชื่อของชาวอีสาน

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่

1. การฟ้อนบวงสรวงพระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม
2. การฟ้อนบวงสรวงสักการะอนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ฯ จังหวัดอุดรธานี
3. การฟ้อนบวงสรวงหลวงพ่อบุญเหลือ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย
4. การฟ้อนบวงสรวงศาลหลักเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
5. บวงสรวงฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาในประเด็นดังนี้

1. เครื่องแต่งกายในฟ้อนถวายสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์
2. เพลงและเสียงดนตรีที่ใช้ในการประกอบการฟ้อนรำ
3. ท่ารำที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

ผลการศึกษา

1. การฟ้อนบวงสรวงพระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมราชวรมหาวิหาร

การรำบูชาพระธาตุพนม เป็นการรวมตัวของชนพื้นเมืองต่างๆ รวม 7 เผ่า ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม แต่งกายด้วยเสื้อผ้าประจำเผ่าของตน และรำรำในท่วงท่าอันงดงามเพื่อบูชาองค์พระธาตุพนม และจะแสดงในวันแรกของงานนมัสการพระธาตุพนมประจำปี รำบูชาพระธาตุพนม ณ บริเวณหน้าวัดพระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม โดยมี เจ้าคณะจังหวัดนครพนม เจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนม เป็นประธานสงฆ์ ประกอบพิธีทางศาสนาในพิธีรำบูชาพระธาตุพนมซึ่งจังหวัดนครพนม คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดนครพนม ร่วมจัดขึ้นในพิธี ก่อนไหลเรือไฟในวันออกพรรษา การรำบูชาถวายองค์พระธาตุพนม เป็นประเพณีอันดีงามของชาวจังหวัดนครพนม ซึ่งถือปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในเทศกาลงานสำคัญ เช่น งานเทศกาลนมัสการพระธาตุพนม หรือในวันออกพรรษาก่อนงานไหลเรือไฟ ก่อนการรำบูชาพระธาตุพนมนั้น ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน ได้ร่วมแห่เครื่องสักการบูชาประธานในพิธี ได้กล่าวคำบูชาให้พระธาตุพนม หลังจากนั้น ได้จัดชุดรำบูชาพระธาตุพนม 7 ชุด คือ รำตำนานพระธาตุพนม รำศรีโคตรบูรณ รำผู้ไทยรำหางนกยูง รำไทยญ้อ รำขันหมากเบ็ง และรำเชิงอีสาน มีประชาชนและนักท่องเที่ยวจากหลายจังหวัด มาเที่ยวชมประเพณีรำบูชาพระธาตุพนม อย่างเนืองแน่น (ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2561: สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 1 ภาพประกอบการรำบวงสรวงพระธาตุพนม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยศราวดี ภูขมศรี

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒

ภาพประกอบที่ 2 ภาพประกอบการรำบวงสรวงพระธาตุพนม
ที่มา : ภาพถ่ายโดยศราวดี ภูชมศรี

กิจกรรมการพื้บวงสรวงองค์พระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมราชมหาวีหารนั้น จะจัดทำขึ้นทุกปีช่วงเดือน พฤษภาคม ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นประเพณี นมัสการพระธาตุที่มีมานานหลายชั่วอายุคน (นฤปดินทร์ สาสีพันธ์, 2561: สัมภาษณ์) โดยกิจกรรมในงานนมัสการพระธาตุนั้นจะมีทั้งกิจกรรมก่อนงานจะเริ่มต้นขึ้น ในระหว่างการจัดงาน และหลังการจัดงาน โดยในช่วงก่อนการจัดงานนั้นจะมี กิจกรรมการบวงสรวงเปิดประตูพระธาตุ อันเชิญพระอุปคุต เพื่อเป็นการแจ้งให้ทราบ ว่าจะเข้าสู่งานนมัสการพระธาตุพนมแล้ว และในวันเปิดงานจะมีการพื้บวงสรวง องค์พระธาตุ โดยมีประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครพนมหรือใกล้เคียง แต่งกายในชุด ประจักษ์ชาวผู้ไทย ร่วมกิจกรรมรำถวายมือหรือพื้บวงสรวง จำนวนหลายพันคน เพื่อแสดงถึงความเคารพและให้ความนับถือต่อองค์พระธาตุอย่างสูง ซึ่งการพื้บวงสรวงนี้ตามเจตนาของประชาชนที่เคารพนับถือองค์พระธาตุ มีความเชื่อว่านอก จากเป็นการถวายสักการะต่อองค์พระธาตุแล้วยังเป็นการถวายเคารพต่อเทวดา ผู้มีหน้าที่ปกป้องรักษา ดูแล ค้ำครองพระบรมสารีริกธาตุ ในองค์พระธาตุด้วยตาม ความเชื่อของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานกลิ่นอาย ของท้องถิ่น ร่วมกับแนวคิดร่วมสมัยที่ประยุกต์เข้ามาเป็นจุดยืนทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีและลงตัว ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมประเพณี งานนมัสการพระธาตุพนม ถือเป็นการสร้างความสามัคคีในกลุ่มประชาชนที่ความ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาได้มีส่วนร่วมใจกิจกรรมถึงแม้ว่าจะไม่ใช่คนในพื้นที่ก็ตาม

2. การฟ้อนบวงสรวงสักการะอนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ฯ จังหวัดอุดรธานี

ประเพณีงานนมัสการอนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมการแสดงความสามารถในแนวคิด สักการะธรรมเนียมซึ่งทำสืบต่อกันมาตามความเชื่อว่าเสด็จในกรมฯ เป็นผู้ดูแลรักษาคุ้มครองชาวจังหวัดอุดรธานีให้ประสบแต่ความสุข จึงได้จัดงานถวายสักการะขึ้นทุกปี เพื่อให้ชาวจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียงที่มีความเคารพนับถือต่อกรมหลวงประจักษ์ ได้มาร่วมกิจกรรมฟ้อนถวายเพื่อเป็นสิริมงคล โดยกิจกรรมนี้มีความแตกต่างจากกิจกรรมการฟ้อนสักการะพระธาตุพนม ซึ่งมีบทบาทและความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องในการดึงดูดชวนเพื่อมาร่วมกิจกรรม

ภาพประกอบที่ 3 ภาพประกอบการรำบวงสรวงจังหวัดอุดรธานี
ที่มา : ภาพถ่ายโดยฐาгур คำไพ

ภาพประกอบที่ 4 ภาพประกอบการรำบวงสรวงจังหวัดอุดรธานี
ที่มา : ภาพถ่ายโดยฐาгур คำไพ

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒

แต่ในทางตรงข้ามกัน การฟ้อนถวายกรมหลวงประจักษ์นั้น เป็นการร่วมใจกันของประชาชนในพื้นที่ ทำการสักการะโดยสำนักถึงพระกรุณาธิคุณของเสด็จในกรมฯ ที่มีต่อจังหวัดอุดรธานี แต่สิ่งที่คล้ายกันนั้นคือ ความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของกรมหลวงประจักษ์ เช่นเดียวกับความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุพนม ทำให้เกิดธรรมเนียมการปฏิบัติและการรวมมวลชนที่มากขึ้นทุกปี ทำให้หน่วยงานราชการในพื้นที่ นำมาเป็นจุดเด่นเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว และกระตุ้นเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี การฟ้อนบวงสรวงสักการะอนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ฯ จังหวัดอุดรธานี เป็นการฟ้อนหมู่ โดยฟ้อนตีบทตามเนื้อร้อง จะมี 2 ทำนองเพลง คือทำนองลำตัดหวายและทำนองสรภัญญ์ แต่งกายด้วยเสื้อสีส้มดอกจาน ผ้าถุงดำ สไบขิดสีดำ ประดับผมด้วยดอกจานซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดอุดรธานี (ชวนพิศ จิตรธรรมมา, 2561: สัมภาษณ์)

3. การฟ้อนบวงสรวงหลวงพ่พระใส วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

วัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง วัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดหนองคาย ภายในพระอุโบสถประดิษฐาน “หลวงพ่พระใส” พระพุทธรูปขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย หล่อด้วยทองสุกอันเป็นเนื้อทองคำ 92 เปรอร์เซ็นต์ที่มีพระพุทธรูปลักษณะงดงาม ถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง เป็นที่เคารพสักการะสูงสุดของชาวหนองคาย และผู้คนลุ่มน้ำโขงมาแต่โบราณ (ยอดยิ่ง ราชตั้งใจ, 2561: สัมภาษณ์) ก่อนเริ่มการฟ้อนถวายบูชา จะมีพิธีบวงสรวงเทวดาอารักษ์ จากนั้นจะอันเชิญหลวงพ่พระใสออกจากพระอุโบสถในวันมหาสงกรานต์ให้ประชาชนได้สรงน้ำเพื่อความเป็นสิริมงคล การรวมตัวของผู้ที่มาร่วมฟ้อน แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ เป็นการร่วมใจของชาวหนองคายที่เดินทางจากทั่วสารทิศ เพื่อมาร่วมกิจกรรมนี้ ผู้รำแต่ละคนจะสวมเสื้อสีขาวและผ้าขึ้นพั้นเมืองสีครามหรือน้ำเงิน พร้อมหมสไบสีม่วง ซึ่งเป็นสีของดอกชิงชัน ต้นไม้ประจำจังหวัดหนองคาย ประกอบการรำรำเพลงบูชาหลวงพ่พระใส มีทำนองสรภัญญะ และบทสวดประจำหลวงพ่พระใส ด้วยท่วงท่าที่แม่บทอีสาน ท่าไหว้และท่าขอพร ซึ่งวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับครูแกนนำ ประดิษฐ์ท่ารำให้เป็นมาตรฐาน ฝึกซ้อมให้กับประชาชนทั่วไป ถือเป็นการ

สืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่งดงามให้กับลูกหลาน และเป็นความภาคภูมิใจของชาวหนองคายที่ได้มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมที่จัดขึ้นเพียงปีละครั้งเท่านั้น กิจกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวหนองคายที่มีต่อองค์หลวงพ่อพระใส อันเป็นที่เคารพสักการะสูงสุดของผู้คนในลุ่มน้ำโขงและยังสะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยนำการฟ้อนมาเป็นจุดนำเสนอหลักในการจัดกิจกรรมถือเป็นการนำนาฏศิลป์การฟ้อนสร้างสรรค์มาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากประชาชนและเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องจัดทำขึ้นในทุกปี ถือเป็นสักการะธรรมเนียมที่ทรงคุณค่าควรค่าแก่การอนุรักษ์อีกกิจกรรม

ภาพประกอบที่ 5 ภาพประกอบการรำวงสรวงจังหวัดหนองคาย
ที่มา : www.news1live.com

ภาพประกอบที่ 6 ภาพประกอบการรำวงสรวงจังหวัดหนองคาย
ที่มา : www.news1live.com

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒

4. การฟ้อนบวงสรวงศาลหลักเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ชาวขอนแก่นได้ัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วเมืองขอนแก่นมาประดิษฐาน ณ รอบบริเวณศาลหลักเมือง ประกอบด้วย พระพุทธรูปกษัตริย์มณฑลสมังคี พระพุทธรูปพระลับ พระธาตุขามแก่น เจ้าพ่อมอดินแดง ศาลหลักเมืองขอนแก่น พระนครศรีบริรักษ์ ศาลเจ้าพ่อมหศักดิ์ พระพุทธรูปจากวัดหนองแขว พระพุทธรูปจากวัดกลาง และพระพุทธรูปจากวัดป่าแสงอรุณ และในเทศกาลงานโหม่นนาชาติชาวขอนแก่นได้ร่วมกันประกอบพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองขอนแก่น รวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดขอนแก่นและเพื่อขอพรให้จัดงานเทศกาลงานโหม่นนาชาติและประเพณีผูกเสี่ยวในงานกาชาดของชาวจังหวัดขอนแก่นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชาวจังหวัดขอนแก่น ซึ่งการประกอบพิธีบวงสรวงศาลหลักเมืองได้มีพิธีการสำคัญคือกิจกรรมการรำดอกคูณเสียงแคน 220 ปี นครขอนแก่น โดยมีประชาชนเข้าร่วมและให้ความสนใจจำนวนมาก ประมาณ 35,000 – 40,000 คน การแต่งกายจะสวมใส่ชุดผ้าไหมไทยสีเหลืองที่เป็นแบบเดียวกันผู้ชายจะสวมเสื้อสีเหลืองดอกคูณ กางเกงดำ คาดผ้าขาวม้า ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อสีดอกคูณ ผ้าซิ่นดำ ผ้าเปี่ยงหรือผ้าสไบสีดำ ติดผมด้วยดอกคูณ ดอกไม้สัญลักษณ์ประจำจังหวัดขอนแก่น โดยใช้เพลง “รำดอกคูณเสียงแคน” ประพันธ์โดย ดร.สุวิทย์ วิชุด ประดิษฐ์ทำรำโดย อาจารย์นภธร อัครสกุล การแต่งกายบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น การประดิษฐ์ชุดการแสดงชุดนี้ มีสำนักวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและประชาชนที่สนใจ ซึ่งในเนื้อหาของบทร้องล้วนแต่มีเนื้อหาที่บ่งบอกถึงความเป็นชาวขอนแก่น ซึ่งได้รับความร่วมมือจากครูนาฏศิลป์ในจังหวัดขอนแก่นช่วยกันคิดค้นทำรำท่วงท่าลีลาขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสัญลักษณ์ของเมืองขอนแก่น เช่น ทำรำที่สื่อถึงไดโนเสาร์ การเป่าแคน ดอกคูณ การผูกเสี่ยว หรือแม้กระทั่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ (นภธร อัครสกุล, 2561 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 7 ภาพประกอบการรำบวงสรวงจังหวัดขอนแก่น
ที่มา : www.matichon.co.th

5. บวงสรวงฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

ชาวจังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดงานฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีหรือ“งานย่าโม” ขึ้น ณ บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี โดยเฉพาะมีการเตรียมความพร้อมจัดพิธีรำบวงสรวงอย่างยิ่งใหญ่ก่อนจะเปิดงานสำคัญ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเชิดชูเกียรติวีรกรรมของท้าวสุรนารี เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงวีรกรรมอันกล้าหาญ เสียสละ และดำรงไว้ซึ่งความสามัคคีของคนในชาติ พร้อมยังเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นที่ดั้งเดิม ซึ่งมีการจัดทำชุดการแสดงเป็น 3 ช่วง คือช่วงแรก เป็นการรำถวายพระพรพระเจ้าอยู่หัวที่กระทำมาทุกๆ ปี มีการเพิ่มเนื้อเพลงและช่วงเวลาในการรำ เพื่อเพิ่มความอ่อนช้อยมากกว่าเดิมและที่สำคัญเป็นการเทิดพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัว รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ด้วย ช่วงที่ 2 เป็นการรำการละเล่นพื้นบ้านที่หาได้ยากด้วยเพลงเจ้าหงส์ดงลำไย เป็นการรำเกี่ยวพาราสี หยอกล้อกันระหว่างชายหญิง และช่วงสุดท้ายเป็นการรำบวงสรวงถวาย “คุณย่าโม” ใช้เพลงทำนองสรภัญญะ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราช และยังเป็นเทศกาลท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการแสดงออกถึงศักยภาพของจังหวัดนครราชสีมาที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน การแต่งกายชุดนางรำเลือกใช้ชุดไทยจิตรลดา คาดสไบทอง เสื้อสีเหลืองอ่อน ส่วนผ้าถุงเน้นเป็นสีส้ม ด้าน

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒

ทรงผมสตรีทุกคนเป็นทรงดอกป๊อป พร้อมนำดอกป๊อปประดับไว้ที่ผม ตามตำนานที่ว่า คุณย่าโมชอบดอกป๊อป โดยในปีนี้นอกจากจะมีพิธีการต่างๆ มากมายเช่นทุกปีที่ผ่านมาแล้ว ยังมีพิธีการรำสักการะบูชา ซึ่งพี่น้องชาวจังหวัดนครราชสีมาถือว่าเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสตรีชาวโคราชมีความต้องการที่จะร่วมรำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งทราบว่ามีพี่น้องให้ความสนใจสมัครเข้าร่วมรำวงสรวงในงานฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารี แล้ว 5,000 คน ดังนั้นปีนี้ก็จะเป็นอีกปีที่มีการจัดงานที่ยิ่งใหญ่มากกว่าทุกปี (ทุนทองใจ ซึ่งรัมย์, 2561: สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 8 ภาพประกอบการรำวงสรวงจังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยเรชา อินทรกำแหง

สรุปผล

การฟ้อนหรือการรำ เพื่อใช้ในการถวายเป็นเครื่องสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น เป็นการนำเอาความสวยงามที่แฝงไปด้วยความอ่อนช้อยของท่ารำ เป็นการสื่อถึงการแสดงการนอบน้อม ถ่อมตนและให้ความเคารพสูงสุดต่อสิ่งที่สักการะ โดยมองตามหลักการทางนาฏยศิลป์นั้นสามารถวิเคราะห์ถึงปรากฏการทางสังคมได้ว่า วัฒนธรรมการฟ้อนเพื่อถวายเป็นเครื่องสักการะหรือการแสดงความเคารพเป็นอีกหนึ่งธรรมเนียมปฏิบัติ

ซึ่งนำมาช่วยในการจัดการกลุ่มคนหรือรวมกลุ่มคน ให้เป็นหนึ่งเดียวโดยนำเอานาฏยศิลป์มาเป็นตัวเชื่อมระหว่างความเชื่อในสิ่งศักดิ์และความสามัคคีของประชาชนในพื้นที่ ดังที่จะเห็นได้ว่า กิจกรรมนั้นไม่ว่าในรูปแบบสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ นั้น จะมีการถวายสักการะด้วยการฟ้อนรำเสมอ ทั้งนี้ที่กล่าวถึงนี้ผู้เขียนยังไม่ได้ยกเอากิจกรรมการฟ้อนถวายสักการะตามความเชื่อ ของกลุ่มชนในสังคมท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้อีกมากในทุกภูมิภาค ซึ่งยังต้องลงพื้นที่ศึกษาอีกมาก แต่การนี้ผู้เขียนนำเพียง ปรากฏการทางนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ที่นำมาเป็นส่วนสำคัญในการถวายสักการะ ตามคติความเชื่อของชาวอีสาน ที่นำมาเป็นจุดเด่นในการนำเสนอเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยึดมั่นในระดับประเทศ ในรูปแบบต่างๆ ผู้เขียนได้เห็นความสำคัญและความสวยงามของวัฒนธรรมจึงมีแนวคิดวิถีปฏิบัติของชุมชนในแนวคิด ถวายแถน แอ่นพ้อน : สักการะธรรมเนียมการฟ้อนบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวอีสาน โดยสะท้อนความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น นับว่าเป็นความงามทางวัฒนธรรมและนาฏยศิลป์ ผสมผสานจนนำมาเป็นจุดเด่นเพื่อนำเสนอสู่สายตาประชาชน เป็นการเพื่อจุดขาย จุดเด่นได้อย่างลงตัว

ภาพสะท้อนทางสังคมปัจจุบันที่ส่งผลต่อธรรมเนียมปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จุดเด่นของการนำเสนองานสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบการฟ้อนเพื่อใช้ในการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดต่างๆ ในภาคอีสาน ซึ่งสามารถสรุปการฟ้อนเพื่อบวงสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดต่างๆ ได้ 5 จังหวัดใหญ่ดังนี้ คือ

1. การฟ้อนบวงสรวงพระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม
2. การฟ้อนบวงสรวงสักการะอนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ฯ จังหวัดอุดรธานี
3. การฟ้อนบวงสรวงหลวงพ่อบุญเหลือ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

4. การฟ้อนบวงสรวงศาลหลักเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
5. บวงสรวงฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

เนื่องจากในอดีตชาวอีสานนิยมนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่งผลทำให้การแสดงภาคอีสานมีรูปแบบการแสดงที่เน้นไปทางพิธีกรรม บวงสรวงสิ่งทึ้นบถือ ยกตัวอย่าง เช่น การแห่บั้งไฟพญานาคเพื่อเป็นการบวงสรวงและขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้มีน้ำเพียงพอในฤดูเพาะปลูก เพราะทางภาคอีสานเป็นอีกหนึ่งภูมิภาคที่ความอุดมสมบูรณ์ของน้ำยังมีน้อยกว่าทางภาคกลาง สำหรับการแสดงภาคอีสานในปัจจุบันนี้ ยังคงมีการสืบทอดและมีความเหนียวแน่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีของชาวภาคอีสาน และการแสดงภาคอีสานโดยส่วนใหญ่สามารถสังเกตได้ว่า นิยมแสดงเพื่อบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านในพื้นที่นั้นๆนับถือ ไม่ว่าจะเป็นภูตผีวิญญาณ เทวดา จอมปลวก เทวาลัยส่งผลทำให้การแสดงหลายชนิดของทางภาคอีสานเน้นไปในเรื่องของพิธีกรรมและการบูชา ดังนั้น ถวายแถน แอ่นพอน จึงเป็นการฟ้อนหมู่เพื่อบูชาหรือบวงสรวงหรือถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดของภาคอีสาน

จุดเด่นของการฟ้อนถวายแถน แอ่นพอน สักการะธรรมเนียมการฟ้อนบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อชาวอีสาน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 การแต่งกาย

แต่งกายด้วยเสื้อผ้าประจำเผ่าของตน สีเสื้อผ้าจะเน้นสีตามดอกไม้ประจำจังหวัดของตน

1.2 เพลงที่ใช้

เป็นเพลงที่ประพันธ์เนื้อร้องและทำนองขึ้นใหม่ โดยใช้ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของแต่ละจังหวัดในการสร้างสรรค์

1.3 ท่าฟ้อน

1.3.1 ท่าฟ้อนที่เลียนแบบธรรมชาติ เป็นท่าฟ้อนที่แสดงเพื่อสื่อถึงธรรมชาติและ ความงดงาม แบบอย่างที่ได้สังเกตหรือพบเห็นในสภาพแวดล้อมของภาคอีสาน โดยมีทั้งท่วงท่าที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ เช่น ท่าลมพัดพร้าว ท่าใบไม้

ไหว เป็นต้น

1.3.2 ท่าพ่อนที่เลียนแบบวิถีชีวิต เป็นท่วงท่าการพ่อนที่เกิดขึ้นจากการสังเกตกิจกรรมการของมนุษย์ ที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น การท่ามาหาหิน ศิลปอาชีพ หรือเป็นท่าที่มาจากพิธีกรรมความเชื่อ เช่น ท่าไหว ท่าเดินของสวายน้อยลงทุ่ง ท่าปั่นไหมปั่นฝ้าย

1.3.3 ท่าพ่อนที่เลียนแบบมาจากสัตว์ เช่น ท่าพ่อนแมงต๊อบเต่า ท่าเสือออกเหล่า ท่านกบิน ท่ากาตากปีก และท่านกยูงลำแพน

ลักษณะการพ่อนทั้งหลายเหล่านี้ เป็นกระบวนการพ่อนที่อิสระไม่ตายตัว และจะเน้นที่การสื่อความหมาย ความสวยงามและความพร้อมเพรียงของการพ่อนเป็นหมู่ เพื่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ชม กระบวนวาดพ่อนของแต่ละจังหวัดที่ปรากฏนั้น ต่างก็มีลักษณะที่เด่นชัดและเป็นอัตลักษณ์ โดยถูกแสดงออกผ่านทางลักษณะสำคัญคือ 1. ลักษณะการใช้มือ 2. ลักษณะการใช้เท้า 3. ลักษณะการใช้ลำตัว และ 4. ลักษณะการเคลื่อนไหว

1.4 นักแสดง

สามารถพ่อนได้ทั้งหญิงและชาย เน้นที่ความพร้อมเพรียงและเรียบง่ายรูปแบบทางวัฒนธรรมของพ่อนถวญถวญ แอ่นพ่อนที่ปรากฏ มีลักษณะเป็นไปตามลักษณะของความนิยมตามท้องถิ่นต่างๆ ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อลักษณะการพ่อนถวญถวญ แอ่นพ่อน มีความหลากหลายแตกต่างกันของท่วงท่าการพ่อนในแต่ละจังหวัด แต่ลักษณะของการพ่อนที่ปรากฏในถวญถวญ แอ่นพ่อน ของแต่ละจังหวัดมีความคล้ายคลึงกันในกระบวนการทางพื้นฐาน ที่แสดงออกถึงลักษณะเด่นของการพ่อน คือ มีการเน้นใช้ฝ่ามือและวงแขน มีการจับนิ้วมือ และวงแขนนั้นมีลักษณะกว้าง ส่วนในด้านการเคลื่อนไหว ทั้งในส่วนลำตัวและขาจะสอดคล้องกับจังหวะเพลงที่ใช้ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนั้นจะสอดคล้องกันกับบทบาทและจังหวะในการแสดง ท่วงท่าหลายท่วงท่า สื่อถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงกันของวัฒนธรรมการพ่อนในท้องถิ่นต่างๆของภาคอีสาน แต่ในกระบวนการนั้นก็ยังคงอัตลักษณ์ตามวาดพ่อนของแต่ละท้องถิ่นอยู่

ท่วงท่าในการฟ้อนที่เลียนแบบมาจากวิถีชีวิตและความเชื่อนั้น มักมีความเหมือนกัน หรือมีความสอดคล้องกัน ปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะพื้นฐานทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเชื่อที่เหมือนกันของชาวอีสาน ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะของการฟ้อนในพิธีบวงสรวงแต่ละจังหวัดในภาคอีสาน ย่อมเกิดขึ้นมาจากท้องถิ่นต่างๆ และเกิดกลืนกลายหรือการผสมผสานกันในทางวัฒนธรรมตามลักษณะของการแพร่กระจายวัฒนธรรม โดยมีการผสมผสานผ่านระยะเวลาอันยาวนาน จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของลักษณะการฟ้อนถวายแด่ แอ่นพื่อนของชาวอีสาน เพื่อใช้บวงสรวง บูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนอีสานเคารพนับถือ

เอกสารอ้างอิง

กิ่งแก้ว อัทธากร. (2520). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภา.

พิมพ์ทอง ภูมิโสภณ. (2533). **ท่าฟ้อนของหมอลำกลอนวาดอุบลราชธานี**.

วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมหาสารคาม.

สุวิทย์ วิซัด.(2553). **การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องพระเจ้าในศาสนาญายูตย และความเชื่อเรื่องพระยาแถนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Miller, E., & Cohen, J. (2001). **An integrative theory of prefrontal cortex function**. Annual Review of Neuroscience, 24, 167-202.

Geertz, Clifford. (1973). **The Interpretation of Cultures**. New York. Selected Essays.

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ชวนพิศ จิตธรรมมา. 2561: สัมภาษณ์

ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์. 2561: สัมภาษณ์

ทูนทองใจ ชึ่งรัมย์. 2561: สัมภาษณ์
นภธร อัครสกุล. 2560: สัมภาษณ์
นฤบดีนทร์ สาสีพันธ์. 2561: สัมภาษณ์
ยอดยิ่ง ราชตั้งใจ. 2561: สัมภาษณ์